

FRÁSÖGN

af þingmannaráðstefnu um norðurskautsmál og fundum þingmannanefndar á Akureyri 5.–7. september 2012

Tíunda þingmannaráðstefnan um norðurskautsmál var haldin á Akureyri 5.–7. september 2012. Á tveggja ára fresti heldur þingmannanefnd um norðurskautsmál ráðstefnu um málefni norðurslóða. Á ráðstefnunni kemur saman stór hópur þingmanna og sérfræðinga frá ríkisstjórnnum, háskólastofnunum og félagasamtökum er láta sig málefni norðurslóða varða. Eitt meginviðfangsefni þingmannanefndarinnar er jafnframt að fylgja eftir samþykktum þeirrar ráðstefnu sem og að fylgjast með störfum Norðurskautsráðsins. Ráðstefnuna sóttu fyrir hönd Alþingis Guðfríður Lilja Grétarsdóttir, formaður Íslandsdeildar, Kristján Þór Júlíusson og Jónína Rós Guðmundsdóttir auk Örnú Gerðar Bang, ritara Íslandsdeildar og Lárusar Valgarðssonar alþjóðaritara.

Ráðstefnan hófst með því að gestir voru ávarpaðir og boðnir velkomnir af Ástu Ragnheiði Jóhannesdóttur, forseta Alþingis, Guðfríði Lilju Grétarsdóttur og Eiríki Birni Björgvinssyni, bæjarstjóra Akureyrar. Þá ávörpuðu jafnframt ráðstefnuna Össur Skarphéðinsson utanríkisráðherra, Gustaf Lind, forseti Norðurskautsráðsins, og Morten Høglund, formaður þingmannanefndar um norðurskautsmál.

Í opunnarræðu sinni lagði Ásta Ragnheiður Jóhannesdóttir áherslu á mikilvægt starf alþjóðlegra þingmannasamtaka. Hún benti jafnframt á að fyrsta ráðstefna þingmannanefndar um norðurslóðamál hafi verið haldin árið 1993 eða þremur árum fyrir stofnun Norðurskautsráðsins og áhugi þingmannanefndarinnar á málefnum norðurslóða hafi verið mikilvægur áhrifavaldur við stofnun ráðsins. Guðfríður Lilja lagði í ávarpi sínu áherslu á mikilvægt þess að varðveita merka menningararfleifð norðurslóða og viðkvæma náttúru. Þú sagði hún þær umræður sem munu eiga sér stað á ráðstefnunni næstu þrjú daga ekki mælikvarða á árangur hennar heldur það sem þátttakendur hennar munu taka með sér heim og koma í framkvæmd. Þannig skapist tækifæri til að stuðla að raunverulegum breytingum á norðurslóðum.

Össur Skarphéðinsson hvatti í ræðu sinni til aukins pólitíssks samstarfs og hagnýtra verkefna milli ríkja á norðurskautssvæðinu, s.s. á sviði umhverfismála og um leit og björgun. Þá kom fram í máli ráðherra að samstarf ríkjanna væri að stóreflast en mikilvægt væri að treysta böndin enn frekar, ekki síst á vettvangi Norðurskautsráðsins, svo hægt verði að mæta hraðfara áhrifum loftslagsbreytinga, aukinna siglinga og auðlindanýtingar. Þá sagði Gustaf Lind frá áhersluatriðum Svía í formennsku í Norðurskautsráðinu en Svíþjóð fer með formennsku í ráðinu þar til í maí 2013 þegar Kanada tekur við. Lind ítrekaði í ræðu sinni mikilvægi þess að vakta loftslagsbreytingar, vernda svæðið fyrir hættu á olíuslysum og styrkja Norðurskautsráðið.

Fyrsti hluti ráðstefnunnar var tileinkaður umfjöllun um stjórnskipulag á norðurslóðum og Norðurskautsráðinu og stýrði bandaríski öldungardeildarþingmaðurinn, Lisa Murkowski, umræðunni ásamt Pat the Cope Gallagher, þingmanni á Evrópuþinginu. Clifford Lincoln, fyrirverandi þingmaður og formaður þingmannanefndar um norðurskautsmál, hélt erindi um efnið. Hann ræddi meðal annars um mikilvægi þess að Norðurskautsráðið hefði varanlega skrifstofu á ákveðnum stað og stöðuga fjárhagsáætlun auk þess sem ákjósanlegast væri að ráðið fengi stöðu alþjóðastofnunar þar sem aðildarríkin gerðu sín á milli lagalega bindandi samkomulag um ólík málefni. Þá hélt dr. Valur Ingimundarson, sagnfræðingur og prófessor í Háskóla Íslands, erindi. Hann tók m.a. undir þá skoðun nefndarmanna að mikilvægt væri að gera langtímaáætlun til a.m.k. 10 ára um framtíðarsýn fyrir svæðið með samkomulagi við aðrar þjóðir. Sænski þingmaðurinn, Ann-Kristine Johansson, kynnti skýrslu þingmannanefndarinnar um stjórnskipulag á norðurslóðum og helstu niðurstöður hennar fyrir fundargestum.

Annar hluti ráðstefnunnar var tileinkaður umfjöllun um viðskiptatækifæri á norðurskautssvæðinu. Tero Vauraste, framkvæmdastjóri *Arctia Shipping*, og Felix Tschudi, framkvæmdastjóri *Tschudi Shipping*, héldu fyrirlestra um efnið. Þá héldu rússneski þingmaðurinn Michale Slipenchuk og bandaríski öldungardeildarþingmaðurinn, Lisa Murkowski, erindi. Murkowski sagði það sameiginlega hagsmuni að tryggja það að öll þau skref sem við stígum á svæðinu séu tekin af ábyrgð og nærgætni gagnvart umhverfinu. Það sé alltaf spenna milli þróunarverkefna og þess að tryggja það að gengið sé fram með ábyrgð gagnvart umhverfinu. Shell hefur fengið rannsóknarleyfi á hafsvæðinu norður af Alaska og hafa stjórnvöld sett ströng skilyrði með tilliti til áhrifa á umhverfið. Afar mikilvægt sé að tryggja rétt vinnubrögð svo jafnvægis sé gætt. Finnski þingmaðurinn, Johanna Ojala-Niemela, kynnti skýrslu nefndarinnar um efnið og helstu niðurstöður hennar fyrir fundargestum. Í skýrslunni var lögð áhersla á samstarf á sviði samganga og flutninga, orkumála og námureksturs. Ojala-Niemela sagði skynsamlegt fyrir norðurskautsríkin að kortleggja og vinna að stefnumótun í málafloknum svo nauðsynleg yfirsýn og þekking sé til staðar til að sjálfbær þróun geti átt sér stað auk þess að tryggja að vinnslan sé til hagsbóta fyrir efnahagskerfi norðurskautsríkjanna.

Þriðji hluti ráðstefnunnar var tileinkaður umfjöllun um mannlífsþróun á norðurskautssvæðinu. Dr. Joan Nyman Larsen, deildarstjóri hjá Stofnun Vilhjálms Stefánssonar, hélt erindi um efnið og ræddi m.a. um framgang vinnu við aðra vísindaskýrslu um mannlífsþróun á norðurskautssvæðinu sem ráðgert er að komi út árið 2014. Fyrirhugað er að skýrslan verði m.a. byggð á þeirri þekkingu sem aflast hefur með rannsóknum alþjóða heimskautaársins um samfélög á norðurskautssvæðinu og velferð þeirra á breiðum grunni. Þá hélt David Hik, formaður *International Arctic Science Committee (IASC)*, fyrirlestur um efnið auk kanadíska þingmannanna Larry Miller og Dennis Bevington. Enn fremur kynnti danski/grænlencki þingmaðurinn, Sara Olsvig, höfundur skýrslu þingmannanefndarinnar um efnið, helstu niðurstöður skýrslunnar. Hún lagði ríka áherslu á að réttindi íbúa norðurslóða væru virt og varin og þeir tækju sjálfir ákvarðanir varðandi þróun samfélaga sinna að meðtöldum náttúruauðlindum, iðnaði, siglingarleiðum og annarri starfsemi á svæðinu.

Undir lok ráðstefnunnar var samþykkt yfirlýsing sem að hluta til er beint til ríkisstjórna á norðurskautssvæðinu, Norðurskautsráðsins og stofnana Evrópusambandsins. Þar er m.a. kallað eftir að lögð verði áhersla á að gera Norðurskautsráðið að alþjóðlegum samtökum með því að aðildarríkin átta sameinist um bindandi samkomulag um málefni norðurslóða. Þá er hvatt til þess að aðildarríkin efli samstarf sitt við Alþjóðasiglingamálastofnun og að hægt verði að hagræða siglingum um norðurheimskautssvæðið. Enn fremur var kallað eftir aukinni viðleitni til að draga úr loftslagsbreytingum og afleiðingum þeirra fyrir íbúa norðurskautsins. Við undirbúning yfirlýsingarinnar var skipuð sérstök nefnd sem hittist á þremur fundum og fór yfir þær athugasemdir og tillögur sem lagðar voru fram. Guðfríður Lilja Grétarsdóttir var fulltrúi Íslandsdeildar í nefndinni og lagði m.a. áherslu á eflingu Norðurskautsráðsins, umhverfismál og sjálfbæra þróun, aukna áherslu á jafnrétti kynjanna í allri stefnumótun, forvarnir og áherslu á viðbúnað til leitar og björgunar þegar sjó- og umhverfisslys verða. Þá voru þátttakendur boðnir velkomnir til næstu ráðstefnu um norðurskautsmál sem haldin verður í Kanada árið 2014.

Þingmannanefnd um norðurskautsmál hélt tvo fundi samhliða ráðstefnunni. Á fyrri fundi nefndarinnar 5. september var farið yfir dagskrá ráðstefnunnar og drög að yfirlýsingu hennar. Nefndarmönnum var gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum varðandi drögin og þeim komið á framfæri við nefnd sem vann að gerð yfirlýsingar ráðstefnunnar. Á síðari fundi nefndarinnar 7. september var Morten Høglund, fulltrúi norska þingsins, endurkjörinn formaður nefndarinnar, Guðfríður Lilja Grétarsdóttir endurkjörin varaformaður og Björn Willy Robstad, starfsmaður norska Stórþingsins, endurráðinn framkvæmdastjóri. Það var samhljóma álit nefndarmanna að ráðstefnan á Akureyri hefði heppnast einstaklega vel og að skipulagnin hefði verið til fyrirmyndar. Næsti fundur nefndarinnar verður haldinn í Inari, Finnlandi 13. - 14. nóvember 2012. Frekari upplýsingar fást hjá ritara Íslandsdeildarinnar og á vefsvæðinu: <http://www.arcticparl.org>

